

Sorg-handleplan

Sorg, død og kærlighed

Uden kærlighed ingen sorg,
uden død ingen kærlighed,
uden oplevelsen ingen forståelse,
uden forståelsen ingen rigtig kendskab.

Uden venner ingen kærlighed,
uden liv ingen død,
uden glæde ingen sorg,
uden liv på jorden ingen følelser.

En verden uden sorg, død og kærlighed,
ville være en verden uden følelser,
en verden med evigt liv,
ville være en verden hvor ordet "død" var en ligegyldighed,
og hvor selve livet var ligeså normalt som at drikke vand for at overleve.

Uden død ingen frygt,
uden frygt ingen sorg,
uden sorg evig kærlighed og glæde,
og dog, ved evig glæde ville sorgen
da ikke også opstå?

(Anja Barnby)

Sorg-handleplan

Børn der mister en forælder

- Hvert år mister omkring 2.000 børn under 18 år en mor eller en far – det svarer til, at hver eneste dag mister 5 børn en forælder
- Der er i dag omkring 14.000 børn under 18 år, der har mistet en eller begge forældre
- 1.400 skolebørn mister hvert år en far eller mor
- 12.000 skolebørn lever med tabet af en far eller en mor, dvs. i gennemsnit 6-7 børn på hver skole

Børn der mister en forælder pga. kræft

- Cirka 600 børn under 18 år mister hvert år en mor eller far pga. kræft
- I alt har cirka 4.500 børn under 18 år mistet en forælder pga. kræft

Børn der mister en søskende

- Hvert år dør cirka 300 børn under 18 år. ¹

---

¹ <https://www.cancer.dk/omsorg/boern-i-sorg/boern-og-sorg-i-tal/>

Når livet gør ondt...

Når livet gør ondt, er det hos vores nærmeste, vi henter den bedste støtte. Men ens nærmeste er ofte også selv hårdt ramt, og det kan derfor være svært at hjælpe andre, hvor gerne man end vil. Det gælder for voksne såvel som for børn, men hos børn gælder det også, at de er solidariske med deres forældre, og at de derfor ofte undertrykker deres egen sorg og fortvivlelse for ikke at være anledning til yderligere bekymring hos forældre, der selv er hårdt ramt.

Men barnet har brug for hjælp og de "næst-nærmeste" til at hjælpe, er de voksne barnet omgås dagligt i institutioner og skoler. Men det er svært at hjælpe og mange føler sig magtesløse i forhold til opgaven og ansvaret. I afmagt vælger nogle at tie – at lade som ingenting – og det duer ikke, når det eneste rigtige er ikke at lade barnet være alene med sin sorg, men tværtimod at hjælpe og beskytte det ved at tilbyde et fællesskab og et nærvær, hvor sorgen kan få ord og blive delt.²

Det ligger i vores værdier ansvarlighed og fællesskab, at vi gerne vil tage opgaven på os og hjælpe når sorgen rammer. Derfor har fællesbestyrelse og medarbejdere udarbejdet en sorghandleplan, der beskriver, hvad vi vil gøre i konkrete situationer, når død, alvorlig sygdom, ulykke eller en alvorlig krise rammer vores fælles børn.

Planen er konkret udformet og forholder sig til forskellige tabssituationer. Den skal også ses som en vejledning til at håndtere situationen, hvorfor der også vil være plads til individuelle hensyn og ønsker.

Handleplanen tager også hensyn til den situation, at en medarbejder på skolen kan gå bort eller rammes af alvorlig sygdom.

Det skal yderligere fremhæves, at selv om der mange steder står "lærerteamet gør", så er det vigtigt at understrege, at det i den konkrete situation også kan være hårdt for det pædagogiske personale og derfor lægger vi vægt på, at det er hele teamet omkring en klasse, der tager opgaven på sig. Lærerteamet er her tænkt som de lærere der er tæt på klassen samt tilknyttede pædagog i indskolingen.

Det er vores håb, at sorghandleplanen vil kunne blive et nyttigt redskab, der skaber klarhed og tryghed på trods, i en svær situation.

Personalet opfordres til at søge elektronisk for hjælp/viden vedr. børn i sorg – eksempelvis Kræftens bekæmpelses hjemmeside

Tilbage er at understrege vigtigheden af, at vores mulighed for at være der når sorgen eller krisen rammer, er helt afhængig af, at vi så tidligt som muligt bliver informeret, at vi får besked.

Sorghandleplanen revideres efter behov i Fællesbestyrelsen og af Lokal MED-gruppen.

På vegne af personalet og fællesbestyrelsen

---

² Inspireret af og delvis hentet fra forordet til pjecen: *Børn i Sorg*, udgivet af DL, Skole & Samfund og Kræftens Bekæmpelse.

Når et barn dør

- Den der først får kendskab til dødsfaldet, kontakter skolens ledelse.
- Ledelsen kontakter teamet omkring barnet
- Ledelsen kontakter skolebestyrelse og andre involverede parter.

Hvem har ansvaret?

Teamet

Afklaring med hjemmet

Klassen

Kontakt til professionelle

Klassens øvrige forældre (husk GDPR)

Ledelse:

Information til medarbejdere

Flagning

Indkaldelse til afholdelse af en fælles
mindestund

Første kontakt til barnets hjem

En fra teamet tager kontakt til hjemmet og tager eventuelt på hjemmebesøg for at:

- Få konkrete facts om hvad der er sket. (Rygter manes i jorden)
- Er der oplysninger, der ikke må videregives til SDI'en/børnene?
- Hvad kan teamet hjælpe med?
- Afklaring af om forældrene ønsker at deltage i en del af forløbet.
- Drøfte med forældrene hvad SDI'en gør.

Anden kontakt til barnets hjem

er et hjemmebesøg med det formål at:

- Fortælle om forløbet i klassen/børnegruppen.
- Aflevere en buket blomster og evt. et lille brev fra SDI'en og personalet.
- Indhente oplysninger om begravelsen.
- Få afklaret om forældrene ønsker personalets og evt. klassekammeraternes deltagelse. Hvis forældrene ønsker SDI'ens deltagelse i begravelsen, deltager mindst en medarbejder fra teamet og en repræsentant for ledelsen.

Klassen

- Lærerteamet er i lokalet når de første elever ankommer. Elevens plads kan være markeret på en speciel måde f.eks. med lys.
- Man taler meget grundigt om hvad der er sket. (Rygter skal manes i jorden).
- Man snakker med eleverne om den døde elev. Eleverne skal have lov til at fortælle alt, både positive og negative oplevelser. Det er en god idé at lade eleverne lave et materiale om den døde til forældrene. Det kan være breve, digte, tegninger og små historier.
- Hvis det føles naturligt, kan der bruges materialer fra materialekassen.
- Der skal være mulighed for at lave aktiviteter, der ikke har med død at gøre.
- Dagen afsluttes, så der ikke er elever, der skal hjem til et tomt hus. De store skal opfordres til at sidde samlet et sted på skolen, sammen med en lærer de kender godt, indtil de kan tage hjem til forældrene.

- Evt. kontaktes præsten og kommer i klassen for at fortælle om begravelsen. Besøget kan foregå den første dag eller en anden dag inden begravelsen.

Kontakt til professionelle

- Præst ved Klejtrup kirke
- PPL, sundhedsplejen og fremskudt socialrådgiver

Kontakt til forældre

- Forældrene informeres grundigt om dødsfaldet og begravelsen. Informationen kan være afhængig af situationen, gives skriftligt, eller på et møde.
- Evt. arrangeres der en temaaften for forældrene om børns sorgreaktioner.

Ledelsen

- Informerer SDI'ens medarbejdere om dødsfaldet. Meddelelsen gives, så vidt det er muligt fra morgenstunden og så vidt muligt før skoledagens start.
- På skolen går personalet herefter i klasserne og fortæller eleverne om dødsfaldet, og at der skal være en fælles mindestund senere på dagen.
- I børnehaven orienteres alle forældre når de henter deres børn – der laves ikke noget i fællesskab sammen med børnene
- Vær opmærksom på, at der kan være reaktioner p.g.a tætte relationer til børn/søskende i andre klasser.
- Der sørges for flagning på halvt, på dødsdagen og begravelsesdagen. Alternativt på dagen hvor meddelelsen når skolen.

Afholdelse af mindestund for hele skolen

indenfor et par timer.

- Der tændes et lys. (fyrfadsllys + skjuler samt tændstikker forefindes på kontorerne på henholdsvis Brattingsborgskolen og Tumlehøj)
- Ledelsen fortæller om eleven – holder en kort tale.
- Der synges en sang.
- Spørgsmål afklares.
- Teamet følger eleverne til klasselokalet og bliver hos dem timen ud.

Hvis dødsfaldet sker i en ferie.

Den medarbejder der først får kendskab til dødsfaldet kontakter ledelsen. Ledelsen tager derefter kontakt til lærerteamet og skolebestyrelsen.

Teamet aftaler, i dialog med ledelsen, om hvem der sørger for:

- Kontakt til hjemmet.
- Blomster til og deltagelse i begravelsen.
- Skriftlig information til klassens/stuens forældre (husk GDPR-regler).

Mindestund arrangeres den første dag efter ferien.

Forløbet i klassen foregår også den første dag efter ferien.

Når et barn mister mor/far eller søskende

Kommunikation

Det er vigtigt at den interne kommunikation er optimal.

Den person der først får meddelelsen, må drage omsorg for at nedennævnte personer får besked.

- Teamet
- Ledelse

For skolen:

Hjemmet

Teamet/ledelse kontakter barnets hjem, og på et passende tidspunkt aflægges hjemmet et besøg, med den hensigt at:

- Informere om, at klassen vil afholde et klassemøde senere på dagen, eller førstkommande skoledag.
- Hvis det er naturligt, laves dagen til en trivselsdag med klassen og årgangsteamet.
- Pågældende elev kan selv være tilstede, men det er op til individuel vurdering.
- Det drøftes med hjemmet, om der er noget, de selv ønsker der skal siges eller gøres på dette møde.
- Der sendes en buket til hjemmet, gerne ledsaget af en personlig hilsen.

Klassemøde – når eleven er tilstede.

- Første morgen efter dødsfaldet eller i løbet af skoledagen, har elevens klasse et klassemøde.
- Det er vigtigt at være opmærksom på klassens reaktion.
- Kan en fra årgangsteamet ikke være tilstede, skal det være en anden person som er nært knyttet til klassen. Klassemødet afholdes, om muligt, ikke før der har været kontakt til de efterladte.
- Årgangsteamet aftaler med eleven og familien, hvad klassen/skolen kan gøre for at hjælpe eleven gennem sorgen.

Skolens øvrige klasser informeres kort om dødsfaldet

afhængig af situationen.

- Denne information gives af årgangsteamsene, samtidig med at elevens klasse bliver informeret.
- Det er vigtigt, at alle får samme information.
- Der udarbejdes information/brev fra skolens ledelse til alle hjem.

Overvej sammen med familien.

- Hvordan skal eleven vende tilbage til klassen?
- Hvordan skal kammeraterne forholde sig, når den berørte elev kommer tilbage?

Klassens forældreråd

Årgangsteamet kontakter klasseforældrerådet (husk GDPR-regler).

- Forældrerådet får information om hvad der er sket, og taler om hvad klassen kan/vil gøre.
- Forældrerådet bør sørge for, at der til afdødes hjem kommer en hilsen fra klassekammerater, forældre og personale. Dette kan være blomster, et brev eller et besøg.
- Vis respekt for de ønsker, som de efterladte har givet udtryk for i samtalen med årgangsteamet/ledelsen.
- Husk at en varm hilsen kan tages frem igen og igen. Den kræver ikke mere af afsender end en blomst eller et kondolencekort. Det er ikke det synligt købte, der betyder noget her.

Begravelsesdagen

- Der kan afholdes klassemøde om morgenen på begravelsesdagen over emnet begravelse.
- Klassens årgangsteam og ledelsen deltager i begravelsen.

For børnehaven:

Hjemmet

Teamet/ledelse kontakter barnets hjem, og på et passende tidspunkt aflægges hjemmet et besøg, med den hensigt at:

- Det drøftes med hjemmet, om der er noget, de selv ønsker der skal siges eller gøres
- Der sendes en buket til hjemmet, gerne ledsaget af en personlig hilsen.

I børnehaven – når barnet er tilstede.

- Det er vigtigt at være opmærksom på børnegruppens reaktion.
- Kan årgangsteamet ikke være tilstede, skal det være en anden person som er nært knyttet til gruppen
- Årgangsteamet aftaler med familien, hvad børnehaven kan gøre for at hjælpe barnet gennem sorgen.

Børnehavens øvrige grupper forældre informeres kort om dødsfaldet afhængig af situationen.

- Det er vigtigt, at alle får samme information.
- Der udarbejdes information/brev fra skolens ledelse til alle hjem.

Overvej sammen med familien.

- Hvordan skal barnet vende tilbage til børnehaven?
- Hvordan skal kammeraterne forholde sig, når det berørte barn kommer tilbage?

- Bestyrelsesrepræsentanten bør sørge for, at der til afdødes hjem kommer en hilsen fra børn, forældre og medarbejdere. Dette kan være blomster, et brev eller et besøg.
- Vis respekt for de ønsker, som de efterladte har givet udtryk for i samtalen med årgangsteamet/ledelse.
- Husk at en varm hilsen kan tages frem igen og igen. Den kræver ikke mere af afsender end en blomst eller et kondolencekort. Det er ikke det synligt købte, der betyder noget her.

Begravelsesdagen

- Der kan afholdes klassemøde om morgenen på begravelsesdagen over emnet begravelse.
- Årgangsteamet og ledelsen deltager i begravelsen.

Når et barn mister andre, som står dem nær.

Børn får tidligt kontakt til andre mennesker. Det er naturligt at regne med, at børn også vil kunne reagere stærkt, hvis mennesker som står dem nær forsvinder/dør.

Det kan handle om:

- Bedsteforældre, venner etc.
- Vær opmærksom på skilsmissebørn
- Vær opmærksom på at der kan komme sene reaktioner på det skete.

Enesamtaler

Personale fra årgangsteamet kan have enesamtaler med barnet.

- Vær en god lytter
- Det er vigtigt, at barnet har en på institutionen at tale med om sin sorg.

Hjemmet

Hvis det føles naturligt, kontaktes hjemmet. Det kan være godt for hjemmet at vide, at institutionen prøver af hjælpe deres barn i sorgen

- Lad forældrene og barnet selv afgøre, om det er ønskeligt, at der afholdes et forældremøde.

Personalet skal huske at orientere nyansatte.

Alvorlig sygdom o.lign.

Ved meddelelse om alvorlig sygdom, ulykke eller lign. hos et barn elev, forældre/søskende eller en ansat, overvejes i det konkrete tilfælde hvad der bør gøres og hvem der gør noget. Som oftest bør det være årgangsteamet og/ eller ledelsen, der tager initiativet.

Når en ansat dør

Når en ansat pludselig dør eller dør efter længere tids fravær, følges den del af nedenstående, som passer ind i forhold til afdødes arbejdsområder.

Lederen sørger for den nødvendige kontakt til andre medarbejdere, for at komme frem til, hvad der skal iværksættes.

Flagning

Skolen flager på halv stang, på selve dødsdagen og der flages på halv stang på begravelsesdagen.

Afdødes familie

Ledelsen tager kontakt til afdødes familie.

- Sørg for at hjemmet får at vide, hvad skolen foretager sig i anledning af dødsfaldet.
- Der skal gives samtykke til orientering om situationen fra afdødes familie (GDPR)
- Tal med de efterladte om deres forventninger til skolen i denne situation, elevs deltagelse i begravelse m.m.
- Samme dag sendes en varm hilsen fra institutionen.

Information til de ansatte

- Ledelsen kontakter alle medarbejdere og fællesbestyrelse og får samlet de ansatte på institutionen til et kort møde, før skolestart – i børnehaven må informationen gives løbende. (Husk GDPR-regler)
- Ledelsen skaber rammen om samværet.
- Institutionens ansatte har en stund sammen, hvor de mindes den afdøde.
- Ledelsen informerer om, hvordan institutionen vil forholde sig m.h.t. denne dag, herunder hvilke informationer der skal gives til børnene og hvornår.
- Alle informationer skal være klare og præcise for at undgå misforståelser.
- Ansatte som rammes af sorgen, og som ikke formår at gennemføre en sædvanlig arbejdsdag, fritages for dette.
- Send ikke elever hjem fra skolen, men find alternative løsninger. Slå evt. flere klasser sammen.